

activities depends on the students' performance stability in the process of vocal training. It is determined that the specifics of the professional activity of teachers of the disciplines of musical art consists in its inextricable connection with musical performance. It was stated that for future teachers of musical disciplines to acquire vocal competence, the formation of performing stability is one of the fundamental factors, a fulcrum, from which a teacher-musician of a higher educational institution can prepare and educate a music teacher who can attract children and youth to musical art, develop musical and aesthetic tastes among the younger generation and form highly artistic ideals.

Keywords: performing stability, future teacher of art disciplines, the process of vocal training, vocal competence, positive experience in vocal performance.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-144.2019.24>

УДК 378.011.3 – 051:784

Тянь Лінь

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОГО НАВЧАННЯ

В статті обґрунтовано й конкретизовано педагогічні умови формування в майбутніх учителів музики вокально-технічних умінь, на основі яких професорсько-викладацький склад може найбільш ефективно розвинути означені уміння конкретного студента. Встановлено, що педагогічні умови формування вокально-технічних умінь є інтегрованим комплексом цілеспрямовано створених у процесі фахового вокального навчання позитивно-мотивуючих обставин, інтелектуально-збагачуючих факторів і творчо-розвиваючих чинників. Перша педагогічна умова спирається на стійку мотиваційну спрямованість студентів щодо подолання вокально-технічних складнощів, що базується на об'єднанні пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб, перманентному їх поглибленні, створенні на цій основі особистісної психологічної установки на розвиток вокально-технічних умінь і подальше рефлексивне осмислення означеної установки, що набувається студентом в результаті спеціально організованих обставин вокального навчання. Стрижнем другої педагогічної умови є міцний зв'язок між вокально-теоретичними знаннями і здатністю до практичного їх застосування студентом у процесі співу. Третя педагогічна умова конкретизована у контексті педагогічного стимулювання цілеспрямованості студента на розкриття художнього образу вокального твору на базі усвідомлення технічних елементів як необхідного чинника створення й донесення до слухача інтерпретаційної концепції за умови психологічної підтримки з боку викладача.

Ключові слова: вокально-технічні уміння, майбутній учитель музики, педагогічні умови, мотиваційна спрямованість, вокально-технічні складнощі, вокально-теоретичні знання, інтерпретаційна концепція, вокальний твір.

Аналіз історичної ретроспективи розвитку вокальної педагогіки та виконавства демонструє, що, починаючи з доби Середньовіччя, візантійські й західно-європейські теоретики й практики у цій галузі намагалися з'ясувати, визначити й практично перевірити такі умови й принципи вокального навчання, які дозволили б не тільки найбільш ефективно розвинути уміння й навички конкретного співака, але й удосконалити організацію процесу навчання співу в цілому (В. Антонюк, Н. Гребенюк, Т. Мадішева, О. Стахевич та ін.).

Разом з тим, проблематика визначення найбільш ефективних

педагогічних умов вокально-педагогічного процесу загалом і формування вокально-технічних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва зокрема дотепер не оперує чітко визначеними, приведеними до “загального знаменника”, константами у цій царині. У той же час, інтерес до проблем фахового вокального навчання з боку педагогів-вокалістів, методистів вокального навчання, демонструє розмаїття творчих ідей, концепцій з теорії та методики постановки й розвитку співацького голосу.

Незважаючи на це, недостатньо дослідженою, на нашу думку, залишається проблема теоретичного обґрунтування, розроблення й конкретизації оптимальних педагогічних умов формування та розвитку комплексу вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, на якого покладена важлива місія музично-естетичного виховання дітей в закладах повної середньої освіти. Таким чином, встановлення й визначення означених педагогічних умов є актуальною проблемою вокального навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів.

З огляду на вищезазначене, метою нашого дослідження є розроблення й конкретизація педагогічних умов ефективного формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики.

Г. Падалка визначає педагогічні умови як спеціально “...створені чи використанні обставини мистецького навчання, що забезпечують можливість досягнення його результативності” [3, с. 160]. Педагогічні умови формування вокально-технічних умінь ми осмислюємо як інтегрований комплекс цілеспрямовано створених професорсько-викладацьким колективом або окремим викладачем-вокалістом позитивно-мотивуючих обставин, інтелектуально-збагачуючих факторів і творчо-розвиваючих, методично обґрунтованих і пов’язаних між собою чинників, які уможливають ефективність процесу вокального навчання у вищих музично-педагогічних навчальних закладах.

Цілеспрямоване створення професорсько-викладацьким колективом кафедри “Постановки голосу” або окремим викладачем-вокалістом спеціальних позитивно-мотивуючих обставин вокального навчання загалом і формування вокально-технічних умінь і навичок зокрема має спиратися, у першу чергу, на стійку й пролонговану мотиваційну спрямованість студентів щодо подолання вокально-технічних складнощів у процесі важкої й емоційно-затратної праці вокаліста.

У даному випадку мова іде не просто про підтримання в студентів певних ситуаційних інтересів вокального навчання або художньо-естетичних потреб, пов’язаних із бажанням виконати той чи інший вокальний твір. Мова іде про щоденну кропітку роботу із удосконалення рухливості голосу на *legato* і *staccatto*, розвитку широкого співацького дихання, розширення вокального діапазону, рівняння регістрів, доречного залучення головних і грудних резонаторів тощо. “Сукупність всіх ...усвідомлених мотивів, що спонукає фахівця до конкретного виду музично-виконавської діяльності ...включає: широкий діапазон профорієнтаційних інтересів і цілей майбутньої вокально-

виконавської роботи, що забезпечують її глибину і стійкість” [1, с. 212].

Означена робота потребує від викладачів створення таких обставин вокального навчання, які б забезпечили об'єднання пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб студента у один потужний вектор, спрямований на досягнення мети щодо майстерного оволодіння вокально-технічними вміннями. Таке об'єднання пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб, їх перманентне поглиблення, створення на цій основі особистісної психологічної установки на розвиток вокально-технічних умінь і подальше рефлексивне осмислення означеної установки можна визначити як певну консолідованість мотиваційних утворень, що набувається студентом в результаті спеціально організованих обставин вокального навчання.

З огляду на вищезазначене, доцільно визначити першу педагогічну умову формування вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики – педагогічне конструювання у процесі вокального навчання консолідованості пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб у галузі вокальної педагогіки та виконавства, спрямованих на досягнення мети – оволодіння комплексом вокально-технічних умінь.

Визначаючи наступну педагогічну умову, доцільно зауважити, що вона повинна стати не тільки одним із стрижней методики формування в студентів вокально-технічних умінь, а має слугувати сходинкою для оптимальної побудови процесу вокального навчання у цілому. Тобто щоб запланований викладачем зміст цього процесу при існуючій на сьогоднішній день організації занять з “Постановки голосу” було успішно засвоєно й виконано студентом.

Для цього необхідним є міцний зв'язок між вокально-теоретичними знаннями щодо побудови голосового апарату співака, гігієни співацького голосу, характерних особливостей звуковидобування, фізико-акустичних характеристик вокального звучання, знаннями у галузі теорії й методики постановки голосу тощо і здатністю до практичного їх застосування у процесі співу.

Причому взаємодія між теоретичними знаннями й практичними вміннями студента-вокаліста має відбуватися на паритетних засадах, уникаючи як теоретизації процесу формування вокально-технічних умінь, так і відставання теоретичної частини постановки голосу. В існуючих на сьогоднішній день умовах фахового навчання, які характеризуються постійним скороченням запланованих аудиторних годин і перенесенням великої кількості навчального матеріалу у царину самостійної роботи студентів, нажаль спостерігається брак навчальних годин, присвячених вокально-теоретичній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва.

Прикладом може слугувати підготовка студентів до теоретичної частини поточного модульного контролю (тестування), яку вони мають підготувати самостійно. Готуючись, студенти, як правило, користуються неперевіреною інформацією, взятою в інтернеті, яка, не кажучи вже про її якість, одразу ж забувається. Особливі складнощі виникають у студентів-іноземців, зокрема, з КНР, Польщі, Португалії тощо, які недосконало володіють українською мовою.

У таких випадках мова взагалі не йде про будь-яке застосування набутих у такий спосіб знань. Адже перед студентом постає тактична задача, за будь-яких умов скласти це тестування.

Таким чином, доцільним, на нашу думку, є узгоджене системне паралельне провадження теоретичної (під час аудиторних групових занять) і практичної (під час аудиторних індивідуальних занять) підготовки з “Постановки голосу”, яке передбачає безпосереднє застосування отриманих теоретичних знань у процесі навчання співу. Причому ані теоретична, ані практична частина не має мати кількісної переваги у процесі фахового вокального навчання.

З огляду на вищезазначене, другою педагогічною умовою формування в майбутніх учителів музичного мистецтва вокально-технічних умінь ми визначаємо педагогічне забезпечення спеціально узгодженого, цілеспрямовано побудованого на паритетних засадах, паралельного провадження теоретичної й практичної вокальної підготовки студентів, що передбачає термінове залучення отриманих знань до вокальної роботи, в результаті чого має відбутись трансформація набутих знань у відповідні вокально-технічні уміння, а також набуття студентами позитивного досвіду щодо їх застосування.

З метою конкретизації наступної педагогічної умови формування в майбутніх учителів музичного мистецтва вокально-технічних умінь, доцільно розглянути процес фахового навчання у цілому і вокального навчання як його складової з позицій цілепокладання. Тобто викладач з “Постановки голосу” разом із студентом має не тільки поставити запитання, навіщо формувати означені уміння, але й чітко відповісти на нього.

Ми погоджуємось із твердженням багатьох дослідників – музикознавців, методистів-вокалістів, методистів-інструменталістів, педагогів-музикантів і виконавців, що набуття технічних умінь музичного виконавства є не самоціллю музичного навчання, а лише необхідним, значущим і обов’язковим щаблем для створення художнього образу музичного твору, донесення до слухача власного трактування творчої думки автора тощо [2].

Виходячи з такої позиції, доцільно, на нашу думку, підходити до формування вокально-технічних умінь майбутніх учителів музики виключно у контексті досконалості інтерпретаційного опрацювання. Тобто перед студентом мають постати завдання щодо динаміки музичного розвитку, тембрового забарвлення співацького голосу на тих чи інших етапах музичної драматургії твору, нюансування для виявлення точки “золотого перетину” і меж музичної форми абощо, але не завдання “взяти” високу ноту, дуже швидко проспівати той чи інший елемент вокального твору або витримати дихання на великому його відрізку.

Зрозуміло, що студент має зіткнутись із наведеними вище і багатьма іншими складнощами, і викладач зобов’язаний формувати вокально-технічні уміння для їх успішного подолання у процесі фахового навчання. На нашу думку, важливим є спрямувати зусилля студента в інтерпретаційну царину, не

загострюючи його уваги на суто технічних проблемах, щоб не створити певних психологічних комплексів невпевненості із самого початку роботи над вокальним твором.

До прикладу, вельми нормальним явищем для початку опрацювання вокального твору є різке, “кричуще”, або навпаки, “глухе”, “безбарвне” виконання студентами “незручних” з точки зору індивідуального співацького діапазону елементів означеного твору. В такому випадку викладач не має зосереджуватись одразу на недоліках виконання таких елементів, а навпаки підтримати студента, зазначивши, що такий “незручний” відрізок твору йому вдалося виконати. У той же час, поступово опрацьовуючи із студентом вокальний твір, спрямувати увагу студента виключно на корекцію тембрового забарвлення, силу звучання тощо.

Спираючись на вищезазначене, доцільно конкретизувати наступну педагогічну умову формування в майбутніх учителів музичного мистецтва вокально-технічних умінь в якості педагогічного стимулювання цілеспрямованості студента на розкриття художнього образу вокального твору шляхом усвідомлення технічних елементів в якості необхідного чинника створення й донесення до слухача власної інтерпретаційної концепції на основі психологічної підтримки з боку викладача.

Таким чином, до педагогічних умов ефективного формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики належать наступні:

– педагогічне забезпечення у процесі вокального навчання консолідованості пізнавальних інтересів і художньо-естетичних потреб у галузі вокальної педагогіки та виконавства, спрямованих на досягнення мети – оволодіння комплексом вокально-технічних умінь;

– педагогічне конструювання спеціально узгодженого, цілеспрямовано побудованого на паритетних засадах, паралельного провадження теоретичної й практичної вокальної підготовки студентів, що передбачає термінове залучення отриманих знань до вокальної роботи, в результаті чого має відбутись трансформація набутих знань у відповідні вокально-технічні уміння, а також набуття студентами позитивного досвіду щодо їх застосування;

– педагогічне стимулювання цілеспрямованості студента на розкриття художнього образу вокального твору шляхом усвідомлення технічних елементів в якості необхідного чинника створення й донесення до слухача власної інтерпретаційної концепції на основі психологічної підтримки з боку викладача.

Використана література :

1. Гао Мін. Специфіка вокально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Сучасна мистецька освіта* : матеріали II Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 259 с. С. 211-213.
2. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. Записки Педагога. Москва : Музыка, 1962. 267 с.
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) : [монографія]. Київ : Освіта України, 2008. 272 с.

References:

- [1] Hao Min. Spetsyfika vokalno-vykonavskoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva. *Suchasna mystetska osvita: materialy II Mizhnarodnykh naukovo-praktychnykh chytan pamiati akademika Anatoliia Avdiievskoho / Hao Min.* Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2018. 259 s., S. 211-213.
- [2] Neihauz H. H. Ob yskusstve fortepyannoi yhry. *Zapysky Pedahoha.* Moskva: Muzyka, 1962. 267 s.
- [3] Padalka H. M. Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplyn): [monohrafiia]. Kyiv : Osvita Ukrainy, 2008. 272 s.

Тянь Линь. Педагогические условия формирования вокально-технических умений будущего учителя музыки в процессе профессионального обучения.

В статье обоснованы и конкретизированы педагогические условия формирования у будущих учителей музыки вокально-технических умений, на основе которых профессорско-преподавательский состав может наиболее эффективно развивать эти умения конкретного студента. Установлено, что педагогические условия формирования вокально-технических умений представляют собой интегрированный комплекс целенаправленно созданных в процессе профессионального вокального обучения позитивно-мотивирующих обстоятельств, интеллектуально-обогащающих и творчески-развивающих факторов. Первое педагогическое условие опирается на устойчивую мотивационную направленность студентов на преодоление вокально-технических трудностей, которая базируется на объединении познавательных интересов и художественно-эстетических потребностей, перманентном их углублении, создании на этой основе личностной психологической установки на развитие вокально-технических умений и дальнейшее рефлексивное осмысление этой установки, которая приобретает студентом в результате специально организованных обстоятельств вокального обучения. Стержнем второго педагогического условия есть взаимосвязь между вокально-теоретическими знаниями и способностью к практическому их применению студентом в процессе пения. Третье педагогическое условие конкретизировано в контексте педагогического стимулирования целенаправленности студента на раскрытие художественного образа вокального произведения на базе осознания технических элементов как необходимого фактора создания и донесения до слушателя интерпретационной концепции при психологической поддержке со стороны преподавателя.

Ключевые слова: вокально-технические умения, будущий учитель музыки, педагогические условия, мотивационная направленность, вокально-технические трудности, вокально-теоретические знания, интерпретационная концепция, вокальное произведение.

TIAN LIN. Pedagogical conditions for the formation of vocal and technical skills of a future music teacher in the process of vocational training.

The article substantiates and concretizes the pedagogical conditions for the formation of future teachers of music vocal and technical skills, based on which the faculty can most effectively develop these skills of a particular student. It is established that the pedagogical conditions for the formation of vocal and technical skills are an integrated complex of positively motivating circumstances, intellectually enriching, and creatively developing factors that are purposefully created in the process of professional vocal training. The first pedagogical condition is based on a stable motivational orientation of students to overcome vocal and technical difficulties, which is based on the combination of cognitive interests and artistic and aesthetic needs, their permanent deepening, the creation on this basis of a personal psychological attitude towards the development of vocal and technical skills and further reflexive reflection on this installation, which is acquired by the student as a result of specially organized circumstances of vocal training. The core of the second pedagogical condition is the relationship between vocal and theoretical knowledge and the student's ability to practice them in the process of singing. The third pedagogical condition is specified in the context of pedagogical stimulation of the student's focus on revealing the artistic image of a vocal work based on the awareness of technical elements as a necessary factor in creating and conveying to the listener an interpretive concept with psychological support from the teacher.

Keywords: vocal-technical skills, future music teacher, pedagogical conditions, motivational orientation, vocal-technical difficulties, vocal-theoretical knowledge, interpretation concept, vocal composition.